

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Приймич Андрій Павлович, 1998 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2022 році Західноукраїнський національний університет за спеціальністю «Менеджмент», виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Політологія».

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 58.082.133 створена згідно наказу ректора Західноукраїнського національного університету № 411 від 17.06.2026 року на підставі рішення Вченої ради Західноукраїнського національного університету (протокол № 10 від 17.06.2026 року) у складі:

- Голови разової спеціалізованої вченої ради – Тетяни ЧОЛАЧ, доктора філософських наук, професора, завідувача кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала Західноукраїнського національного університету.
- Рецензентів – Петра МИРОНЕНКА, доктора політичних наук, професора кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала ЗУНУ Західноукраїнського національного університету.;
- Миколи ЛАЗАРОВИЧА, доктора політичних наук, професора, професора кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала Західноукраїнського національного університету.
- Офіційних опонентів – Дениса ЯКОВЛЕВА, доктора політичних наук, професора, декана факультету психології, політології та соціології Національного університету «Одеська юридична академія»;
- Наталії ШОТУРМИ, кандидата політичних наук, доцента, доцента кафедри журналістики факультету філології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

на засіданні 13 серпня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки Приймичу Андрію Павловичу на підставі публічного захисту дисертації «Чорний піар у виборчих кампаніях: теоретико-методологічний аналіз» за спеціальністю - 052 «Політологія»

Дисертацію виконано в Західноукраїнському національному університеті Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль.

Науковий керівник Володимир ТОМАХІВ, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала Західноукраїнського національного університету.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, викладені в дисертації, зроблені автором особисто. З метою забезпечення достовірності та обґрунтованості одержаних результатів дисертаційної роботи було застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Дисертаційна робота виконана українською мовою.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертаційній роботі представлено нове вирішення важливого наукового завдання, що полягає у комплексному дослідженні чорного піару у виборчих кампаніях, було встановлено, що він не може розглядатися лише як допоміжний інструмент політичної боротьби. Це значно ширше явище, яке поступово набуло системного характеру і почало впливати на саму структуру електорального процесу. Його функціонування сьогодні тісно пов'язане з розвитком цифрових медіа, соціальних мереж та нових форматів політичної комунікації, що суттєво змінило способи впливу на виборця.

Наукові результати, що характеризують новизну проведеного дослідження, полягають у такому:

- *вперше з'ясовано*, що чорний піар слід розглядати як багаторівневу комунікаційну практику, яка одночасно працює на декількох рівнях - інформаційному, психологічному та соціальному. Такий підхід дозволяє відійти від спрощеного трактування цього явища як просто «негативної агітації» і перейти до його розуміння як складної системи впливу на політичну свідомість. У цьому контексті важливо, що чорний піар не завжди має прямий і очевидний характер, інколи він діє приховано, через емоційні повідомлення або напівправдиву інформацію. Виявлено, що сучасні стратегії чорного піару значно змінюються під впливом інформаційного середовища. Якщо раніше основний акцент робився на традиційних медіа, то сьогодні головним майданчиком стають соціальні мережі та онлайн-платформи. Саме тут формується швидкий і часто неконтрольований обіг інформації, який дозволяє поширювати компрометуючі матеріали практично миттєво. При цьому реакція суспільства часто є емоційною, а не раціональною, що підсилює ефективність таких технологій.

з'ясовано, що ефективність чорного піару значною мірою залежить від рівня політичної культури суспільства. Там, де рівень критичного мислення є нижчим, а довіра до медіа нестабільна, такі технології працюють значно сильніше. У таких умовах навіть неперевірена інформація може формувати стійкі політичні установки у виборців. Це створює додаткові ризики для демократичних процесів і впливає на якість виборів. Встановлено також, що імперативи чорного піару формуються не випадково, а як відповідь на запити політичного середовища. Йдеться про певні суспільні очікування, страхи та установки, які можуть використовуватися у виборчих технологіях. У багатьох випадках саме ці імперативи визначають логіку побудови негативних інформаційних кампаній. Вони не завжди є раціональними, але добре працюють на рівні емоційного сприйняття.

вперше доведено, що виборчі настанови безпосередньо впливають на формування стратегій чорного піару. Політичні актори орієнтуються не лише на програмні цілі, а й на очікування електорату, що часто призводить до використання маніпулятивних технологій. У результаті чорний піар стає не випадковим явищем, а продуманою частиною виборчої стратегії, яка враховує психологію виборця. Виявлено, що у сучасних умовах чорний піар набуває ознак холистичного феномену. Це означає, що його не можна аналізувати ізольовано від інших елементів політичної системи. Він взаємодіє з медіа, політичною культурою, соціальними структурами та навіть міжнародним інформаційним середовищем. Такий підхід дозволяє краще зрозуміти складність його функціонування.

з'ясовано, що процесуальний характер чорного піару проявляється у постійній зміні його форм і методів. У одній виборчій кампанії можуть поєднуватися класичні компромати, емоційні інформаційні атаки, а також цифрові маніпуляції через соціальні мережі. Це створює ефект багаторівневого впливу, який важко однозначно ідентифікувати або нейтралізувати. Встановлено, що соціоструктурні особливості чорного піару визначаються рівнем розвитку суспільства та його інформаційної відкритості. У більш фрагментованих суспільствах такі технології мають вищу ефективність, оскільки там легше формуються різні інформаційні «бульбашки». У результаті виборці отримують різні картини політичної реальності, що ускладнює формування спільного розуміння політичних процесів.

виявлено, що вплив чорного піару на електоральну поведінку часто є непрямим. Він не завжди змінює конкретний вибір, але впливає на загальний рівень довіри до політичної системи. У деяких випадках це призводить до політичної апатії або відмови від участі у виборах. Саме цей ефект є одним із найбільш небезпечних для демократичного розвитку. Вперше узагальнено теоретико-методологічні підходи до аналізу чорного піару у виборчих кампаніях та запропоновано його розгляд як комплексного феномену сучасної політичної комунікації. Такий підхід дозволяє інтегрувати різні наукові перспективи і сформувати більш цілісне уявлення про його роль у виборчому процесі.

Зміст дисертаційної роботи відповідає темі дослідження та спеціальності 052 «Політологія». Практичне значення одержаних результатів дисертаційної роботи полягає в

тому, що отримані результати розширили уявлення про чорний піар як явище сучасного виборчого процесу. Не як щось випадкове або другорядне, а як доволі системний інструмент політичної комунікації, який працює в різних умовах і по-різному проявляється залежно від середовища. Це дозволяє точніше розуміти логіку інформаційних впливів у період виборчих кампаній, коли межа між фактом і інтерпретацією часто стає дуже умовною. Результати роботи розширили також можливості аналізу поведінки виборців у ситуації інформаційного перевантаження. У сучасному медіапросторі людина постійно стикається з великою кількістю повідомлень, і частина з них має емоційно забарвлений або маніпулятивний характер. Саме тому важливо враховувати, як такі повідомлення впливають на сприйняття політичних процесів. Інколи це відбувається швидко і майже непомітно, через повторення певних наративів або створення негативного фону навколо політичних суб'єктів.

Дисертаційна робота є складовою наукових досліджень Західноукраїнського національного університету, зокрема, комплексної науково-дослідної роботи кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала Західноукраїнського національного університету «Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспект)» (№0121U1008943 державної реєстрації, термін виконання 2021-2025 рр.).

Окремі положення дисертаційного дослідження використовувались у діяльності: Західноукраїнського національного університету (довідка № 126-31/1269 від 22. 05.2026 р.) при викладанні дисциплін «Політичний менеджмент», «Історія та теорія політичної пропаганди», «Політичні комунікації», «Політичні технології»; щодо аналізу деструктивних інформаційних впливів і технологій чорного піару при розробці стратегічних документів з комунікаційної політики міської ради, при підготовці аналітичних матеріалів щодо інформаційного середовища в контексті місцевого самоврядування та протидії дискредитаційним технологіям у процесі формування комунікаційних стратегій органів місцевого самоврядування та взаємодії із засобами масової інформації.; Управління організаційно-виконавчої роботи Тернопільської міської ради (довідка про впровадження), щодо розробки рекомендацій оцінювання інформаційного супроводу регуляторних ініціатив та моніторингу дискредитаційних кампаній, спрямованих проти економічних реформ і заходів державного регулювання, вдосконаленню підходів до комунікаційного супроводу зовнішньоекономічної діяльності регіону, підготовці аналітичних записок та інформаційних матеріалів для керівництва обласної військової адміністрації щодо протидії інформаційним маніпуляціям у сфері зовнішньоекономічного співробітництва; Відділ зовнішньоекономічної та регуляторної діяльності управління розвитку реального сектору економіки департаменту економічного розвитку Тернопільської обласної військової адміністрації (довідка про впровадження); щодо ідентифікації та протидії технологіям чорного піару у процесі підготовки членів організації до участі у виборчих кампаніях, аналізу деструктивних інформаційних впливів при моніторингу медіапростору та оцінюванні передвиборчої агітації, підвищенню рівня поінформованості активістів і членів партії щодо маніпулятивних виборчих практик, при розробці комунікаційних стратегій організації та підготовці інформаційно-аналітичних матеріалів.; Тернопільська територіальна організація політичної партії «Європейська Солідарність» (довідка про впровадження)

Дисертація у частині структури, змісту, загального обсягу та кількості наукових публікацій, що висувається до здобувача ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України та є результатом науково-дослідної роботи, що характеризується належним науково-методичним рівнем її виконання. Під час рецензування не виявлено ознак академічного плагіату та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного дослідження та дотримання норм академічної доброчесності.

Кваліфікаційна робота написана діловою українською мовою, містить анотації українською та англійською мовами, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Повний обсяг дисертаційної роботи викладено на 244 сторінках. Робота

містить 3 таблиці, 6 рисунків, список використаних джерел налічує 290 найменувань, 6 додатків розміщено на 6 сторінках.

Здобувач має 16 наукових праць загальним обсягом 5.09 друк. арк. (4,49 авторських друк. арк.), серед яких 5 праць - у наукових фахових виданнях України обсягом 3,09 друк. арк. (2, 54 авторських друк. арк.), 1 параграф «Black PR as a tool of destructive influence in political marketing» у колективній монографії «Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспект)», обсягом 1 друк. арк. та 10 праць апробаційного характеру загальним обсягом 1 друк. арк. (0.95 авторських друк. арк.), у тому числі:

Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України

1. Приймич А. П. Чорний піар у виборчих процесах сучасності Грані. 2024. Том 27 № 2. С. 109-115 URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/2031/1996> DOI: <https://doi.org/10.15421/172438> (загальна кількість друк. арк. 0.81, автором проаналізовано сутність, поняття, еволюцію та ключові чинники розвитку чорного піару у виборчих кампаніях);

2. Приймич А. П. Методологія вивчення інфраструктури чорного піару в контексті політичного процесу Актуальні проблеми філософії та соціології. 2024. Випуск 50. С. 207 - 211. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/50_2024/36.pdf DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v050.2024.34> (загальна кількість друк. арк. 0.59, автором проаналізовано проблему взаємозв'язку чорного піару з політичним процесом, що передбачає використання негативних і маніпулятивних методів для впливу на громадську думку);

3. Томахів В. Я., Приймич А. П. An individualistic approach to the research of black pr in election campaigns. Політичне життя. 2024. № 3. С. 81-84 URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/16384/16273> DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.3.10> (загальна кількість друк. арк. 0.43, авторська кількість друк. арк. 0.32; автором проаналізовано чорний піар у виборчих кампаніях з позицій індивідуалістичного підходу, роль та вплив індивідуальних осіб у політичних процесах і системах);

4. Томахів В. Я., Приймич А. П. Невидимі війни чорного піару в глобальному політичному контексті. Polliticus. 2025. № 2. С. 172-176 URL: http://politicus.od.ua/2_2025/29.pdf DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-2.27> (загальна кількість друк. арк. 0.63, авторська кількість друк. арк. 0.42, автором проаналізовано механізми і стратегії чорного піару в глобальному політичному контексті, його вплив на формування міжнародних відносин, політичних стратегій держав та зміну громадської думки на глобальному рівні);

5. Гурик М.І., Приймич А. П. Екзистенціалізм і цифрове суспільство. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. № 55. С.42-46. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/55_2025/7.pdf DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v055.2025.5> (загальна кількість друк. арк. 0.63, авторська кількість друк. арк. 0.4, автором проаналізовано взаємозв'язок екзистенціалізму і цифрового суспільства, яке радикально трансформує способи сприйняття реальності, самоідентифікації, міжособистісної взаємодії та комунікації)

6. Приймич А. П. Black PR as a tool of destructive influence in political marketing. Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспект): монографія / авт. колектив: О. Рудакевич (керівник) та ін. Тернопіль: Видавництво ЗУНУ, 2025. С. 254 - 275. (загальна кількість друк. арк. 1, автором проаналізовано деструктивний вплив чорного піару на політичний маркетинг)

У інших виданнях апробаційного характеру

7. Томахів В. Я., Приймич А. П.. Reasons for the effectiveness of «black PR» technologies. Матеріали Всеукраїнської online конференції «Шляхи та засоби ефективного національного спротиву українців російській агресії: політико-ідеологічний аспект». Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади

(соціально-філософський та політологічний аспекти): щорічник наукових праць студентів та викладачів кафедри політології та філософії Західноукраїнського національного університету. Том 1 / відп. ред. Т. В. Чолач (Гончарук). Тернопіль: ЗУНУ, 2023. С. 56-57. (загальна кількість друк. арк. 0,1, авторська кількість друк. арк. 0,05) URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/48900>

8. Приймич А. П.. Індивідуалістичний підхід дослідження чорного піару у виборчих компаній. Матеріали Всеукраїнської конференції «Наукові орієнтири: теорія та практика досліджень». Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспекти): щорічник наукових праць студентів та викладачів кафедри політології та філософії Західноукраїнського національного університету. / відп. ред. Т. В. Чолач (Гончарук). Тернопіль : ЗУНУ, 2024. С. 55-57. (0,1 друк. аркушів). URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/53183>

9. Приймич А. П.. Філіп Каріім-Санчес: інсайдер політичних стратегій. Матеріали Всеукраїнської конференції «Інформаційна гігієна в соціальних мережах». Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспекти): щорічник наукових праць студентів та викладачів кафедри політології та філософії Західноукраїнського національного університету. Том 2 / відп. ред. Т. В. Чолач (Гончарук). Тернопіль: ЗУНУ, 2024. С. 50-52. (0,1 друк. аркушів). URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/55643>

10. Приймич А. П. A synergistic approach to the analysis of black PR of election campaigns. XXXII Міжнародна науково-практична конференція «Actual problems of professional education: experience and prospects». Мюнхен, 2024. С. 151-152. (0,1 друк. аркушів). URL: <https://eu-conf.com/events/actual-problems-of-professional-education-experience-and-prospects/>

11. Приймич А. П.. Black PR in election campaigns from the point of view of holistic methodology. XXXIII Міжнародна науково-практична конференція «Peculiarities of the organization of human activity in the environment». Париж, 2024. С. 163-165. (0,1 друк. аркушів). URL: <https://eu-conf.com/en/events/peculiarities-of-the-organization-of-human-activity-in-the-environment/>

12. Приймич А. П. Мікротаргетинг у соціальних мережах як засіб аналізованого чорного піару: аналіз ризиків для приватності. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції: «Політичні ідеї в епоху глобалізації: філософські рефлексії та сучасні виклики». Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспекти): щорічник наукових праць студентів та викладачів кафедри політології та філософії ім. Сергія Коновала Західноукраїнського національного університету. Том 2 / відп. ред. Т. В. Чолач (Гончарук). Тернопіль: ЗУНУ, 2024. с 55-57. (0,1 друк. аркушів). URL <https://dspace.wunu.edu.ua/items/6f5227dd-014c-43dc-afcd-b9a228f9a4d7>

13. Приймич А. П. Чорний піар як політична комунікація: структура, механізми, наслідки. Соціальні комунікації в умовах глобалізаційних процесів: стан, тенденції, перспективи. Збірник тез за матеріалами III Міжнародної наукової конференції (м. Тернопіль, 14 травня 2025 року) / упоряд.: Н. Поплавська, Г. Синоруб, Т. Решетука. Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2025. с 172-175. (0,1 друк. аркушів). URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/36575>

14. Приймич А. П. Використання ШІ, дипфейків та маніпуляції фактами як інструментів чорного піару у виборчих кампаніях. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції: «Від війни до миру: філософія політики у світі геополітичних конфліктів, кризи демократії та нових форм влади». Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспекти): щорічник наукових праць студентів та викладачів кафедри політології та філософії Західноукраїнського національного університету. Том 1. Тернопіль:

ЗУНУ, 2025. С. 45-47. (0,1 друк. аркушів). URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/55644>

15. Приймич А. П. The influence of Black PR on the development of political marketing. I Міжнародна науково-практична конференція «The latest modern technologies and their implementation in life». Ліон 2025- с. 95-97. (0,1 друк. аркушів). URL: <https://eu-conf.com/en/events/the-latest-modern-technologies-and-their-implementation-in-life/>

16. Приймич А. П. Виборчі технології в інформаційному суспільстві. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції: «Цінності свободи, гідності та відповідальності в політичній культурі України». Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспекти): щорічник наукових праць студентів та викладачів кафедри політології та філософії Західноукраїнського національного університету. Том 2. Тернопіль: ЗУНУ, 2025. С. 49-50. (0,1 друк. аркушів). URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/items/11e6c4c1-fbb2-4cb4-a79a-cfc4ae652f5f>

У дискусії взяли участь і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці та висловили зауваження:

Голова ради: **Тетяна ЧОЛАЧ**, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала Західноукраїнського національного університету. Без зауважень.

Рецензент: **Петро МИРОНЕНКО**, доктор політичних наук професор кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала ЗУНУ Західноукраїнського національного університету. Зауваження:

1. Аналізуючи чорний піар як «системний феномен» у Розділі 3, здобувач демонструє методологічну зрілість, застосовуючи холістичний підхід для розкриття багатовимірного характеру цього явища. Разом з тим залишається невикористаним значний потенціал сучасних методів аналізу складних соціальних систем, насамперед агентного моделювання, яке дозволяє відтворювати механізми поширення дезінформаційних меседжів у мережевому середовищі та прогнозувати їхній вплив на електоральну поведінку залежно від структурних параметрів соціальних мереж. Окремої уваги заслуговує феномен штучного інтелекту як новітнього інструменту чорного піару: генеративні моделі, технології deepfake та системи автоматизованого виробництва контенту докорінно змінюють масштаби, швидкість і правдоподібність дезінформаційних кампаній на платформах Telegram, X та Facebook, що робить їх першочерговим об'єктом для наступних досліджень у цій царині. Включення цієї проблематики до аналітичного інструментарію дисертації посилило б її актуальність та відповідність сучасному стану предмета дослідження.

2. Робота вирізняється виразним теоретичним ухилом, що є безперечною науковою перевагою, однак породжує певний дефіцит у частині прикладного виходу дослідження. Висновки дисертації фіксують теоретичні здобутки, але не містять чітко артикульованих рекомендацій для органів державного управління стратегічного рівня щодо системної нейтралізації наслідків чорного піару. Ця прогалина є особливо відчутною, якщо брати до уваги авторський висновок про те, що ерозія інституційної довіри та масова електоральна апатія становлять більш небезпечні наслідки чорного піару, ніж безпосередня зміна партійних симпатій виборців. Якщо наслідки є настільки серйозними, аж до загрози національній безпеці та інституційній стабільності виборчої системи, то наукова логіка вимагає не лише опису цих загроз, а й пропозиції конкретного аналітичного та управлінського інструментарію для їхньої мінімізації. Рекомендації щодо моніторингу, раннього реагування та координації між виборчими комісіями, медіарегуляторами і структурами інформаційної безпеки суттєво підсилили б практичне значення дисертації.

3. Запропоноване у Розділі 2 трактування чорного піару як «системи вимог соціуму» потребує додаткового концептуального обґрунтування, оскільки в ньому виникає помітна внутрішня суперечність. З одного боку, автор представляє чорний піар як закономірну, детерміновану відповідь на психологічний і ціннісний профіль електорату, відтак вибудовує його образ як соціально зумовленої практики, що відповідає певним суспільним запитам. З

іншого боку, загальноновизнаною у науковій літературі є характеристика чорного піару як деструктивної, антисуспільної практики, що підриває засади демократичного волевиявлення. Поєднання цих двох позицій в одній концепції без спеціального теоретичного опосередкування створює ризик двозначності: чи є чорний піар патологічним симптомом суспільної дисфункції, чи адаптивною реакцією раціонального актора на соціальні умови? Прояснення цієї суперечності зокрема, через розрізнення між «соціальними умовами, що уможливають чорний піар» та «суспільними вимогами, що його породжують», зміцнило б концептуальну цілісність другого розділу.

Микола ЛАЗАРОВИЧ, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала Західноукраїнського національного університету. Зауваження:

1. У дисертаційній роботі значну увагу приділено методології дослідження чорного піару у виборчому процесі (с. 58–79), а також здійснено теоретико-методологічну концептуалізацію його імперативів (с. 82–105). Разом із тим певний науковий інтерес становило б більш глибоке дослідження трансформації відповідних імперативів під впливом цифровізації політичних комунікацій, алгоритмізації інформаційного середовища, розвитку соціальних мереж, технологій політичного мікротаргетингу та використання генеративних технологій у сучасних виборчих кампаніях, що дозволило б посилити актуальність сформульованих автором теоретико-методологічних положень з огляду на стрімку трансформацію технологій політичного та інформаційно-комунікаційного впливу.

2. У третьому розділі дисертаційної роботи автором обґрунтовано застосування холістичного підходу до дослідження чорного піару (с. 132–151) та розкрито процесуальні характеристики його стратегій і тактик (с. 152–171). Разом із тим доцільним було б більш детально представити операціоналізацію запропонованого методологічного підходу, зокрема конкретизувати систему критеріїв, показників та аналітичних процедур, за допомогою яких може здійснюватися практичне дослідження чорного піару в конкретних виборчих кампаніях. Це сприяло б посиленню прикладного значення запропонованих автором методологічних положень та розширило можливості їх використання у подальших політологічних дослідженнях.

3. Заслуговує на позитивну оцінку проведене автором дослідження соціоструктурних особливостей чорного піару у виборчих кампаніях (с. 172–193). Разом із тим для подальшого розвитку дослідження доцільним могло б бути посилення його порівняльної та емпіричної складової шляхом апробації сформульованих теоретичних і методологічних положень на матеріалах конкретних виборчих кампаній у різних політичних системах. Використання порівняльних кейсів, контент-аналізу, дискурс-аналізу, аналізу соціальних мереж або експертних оцінок дозволило б додатково підтвердити практичну релевантність авторського підходу, виявити універсальні та специфічні характеристики чорного піару та посилити доказовість отриманих наукових результатів.

Опонент: **Денис ЯКОВЛЕВ**, доктор політичних наук, професор, декан факультету психології, політології та соціології Національного університету «Одеська юридична академія»; Зауваження:

1. Попри цілісність структури дисертації та послідовність викладу матеріалу, окремі теоретичні положення щодо сутності чорного піару потребують додаткового уточнення. Явище розглядається в широкому контексті політичної комунікації та виборчих технологій, проте межа між чорним піаром, негативною політичною комунікацією та іншими формами інформаційного впливу не завжди простежується достатньо чітко: поняття «чорний піар», «негативна реклама», «дезінформація» і «пропаганда» подекуди вживаються як синонімічні, хоча в науковій літературі вони мають виразні концептуальні відмінності. Ретельніше розмежування цих категорій посилило б методологічну визначеність дослідження та підвищило чіткість його теоретичного апарату.

2. Сучасні форми чорного піару, пов'язані із соціальними мережами, ботами, дезінформаційними кампаніями та мікротаргетингом, розкрито в дисертації недостатньо повно з огляду на актуальність цифровізації виборчих процесів. У сучасному медіапросторі саме ці інструменти стали визначальними механізмами маніпулятивного впливу на електоральну поведінку: алгоритмічне таргетування дає змогу поширювати дискредитаційні

наративи серед конкретних соціальних груп із мінімальними витратами й максимальною точністю, тоді як мережі ботів і автоматизованих акаунтів здатні штучно створювати враження масовості певних суспільних настроїв. Дезінформаційні кампанії, що реалізуються через Facebook, Telegram, YouTube та інші платформи, набувають транскордонного характеру й суттєво ускладнюють ідентифікацію та нейтралізацію маніпулятивних впливів. Ґрунтовніше висвітлення цифрового виміру чорного піару, зокрема аналіз конкретних кейсів застосування мікротаргетингу й ботових мереж у вітчизняних виборчих кампаніях, істотно посилює теоретичну та практичну цінність дослідження.

3. Логіка переходу від розділу 1 (загальнотеоретичний аналіз) до розділу 2 (концептуалізація імперативів) і розділу 3 (системний аналіз) потребує додаткового пояснення щодо послідовності та взаємозумовленості дослідницьких завдань. Попри загальну структурну послідовність роботи, зв'язок між окремими розділами не завжди простежується достатньо чітко: незрозуміло, як саме результати загальнотеоретичного осмислення в розділі 1 зумовлюють вибір категоріального інструментарію для концептуалізації імперативів у розділі 2, а також яким чином запропонований у розділі 2 концептуальний апарат визначає методологічні принципи системного аналізу в розділі 3. Розгорнутіший вступ до кожного розділу й чіткіше формулювання дослідницьких питань, на які він покликаний відповісти, суттєво підвищили б внутрішню логічну єдність роботи та полегшили б сприйняття авторської дослідницької стратегії.

Опонент: **Наталія ШОТУРМА**, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри журналістики факультету філології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника. Зауваження:

1. Безумовно позитивним є прагнення дисертанта розглядати чорний піар не як окрему технологію дискредитації, а як складову сучасного інформаційного середовища. Водночас окремі положення, пов'язані з імперативами чорного піару, потребують глибшого методологічного обґрунтування: варто було б чіткіше окреслити критерії, за якими визначаються самі імперативи, та механізми їхнього впливу на формування стратегій політичної комунікації. Категорія «імператив» впроваджується й послідовно використовується в другому розділі, однак операціоналізація поняття та критерії його ідентифікації в конкретних виборчих кампаніях прописані недостатньо, що дещо ускладнює відтворюваність запропонованого підходу для інших дослідників. Докладніше обґрунтування процедур ідентифікації та аналізу імперативів суттєво посилює прикладну цінність роботи.

2. Дискусійним є й питання функціональної природи чорного піару в сучасному політичному процесі. У дисертації переважає його трактування як переважно деструктивного інструменту впливу на електоральну поведінку та політичну свідомість. Водночас у сучасних умовах чорний піар подекуди може виконувати й функцію актуалізації суспільно важливих проблем чи політичного викриття, коли оприлюднення компрометуючої інформації про посадовця слугує інтересам демократичної підзвітності. Глибший аналіз межі між маніпулятивним впливом і легітимною політичною критикою надав би роботі більшої концептуальної завершеності.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Приймичу Андрію Павловичу ступінь доктора філософії з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 - Політологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Тетяна ЧОЛАЧ